

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ**

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

- A.1.1. Ποια ήταν η εξωτερική πολιτική του Καποδίστρια μετά την άφιξή του στην Ελλάδα (1828); Μονάδες 13
- A.1.2. Ποια ήταν η ηγεσία της επανάστασης του 1922, ποιες οι απαιτήσεις της και ποιες εξελίξεις ακολούθησαν μέχρι το τέλος του έτους; Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Η Παλινόρθωση
- β. Η Μεγάλη Ιδέα
- γ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Μονάδες 15

A.2.2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Με το άρθρο 10 της Συνθήκης της Αδριανούπολης η Πύλη αποδέχεται το «σχέδιο των τριών τμημάτων».
- β. Η παραχώρηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα έγινε το 1881.
- γ. Το Αντιδιεθνιστικό Σύμφωνο είχε σκοπό τον αγώνα κατά του κομμουνισμού και την υποστήριξη των φασιστικών καθεστώτων.
- δ. Στη διάσκεψη του Λιβάνου λύθηκε το πρόβλημα του αφοπλισμού των αντάρτικων ομάδων, αλλά δε συγκροτήθηκε κυβέρνηση εθνικής ενότητας.
- ε. Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα στις 7 Μαρτίου 1948.

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Αξιοποιώντας τα στοιχεία που σας δίνονται στα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε την κοινωνική προέλευση των φιλελλήνων, να αναφέρετε τις αιτίες-πηγές της εμφάνισης του φιλελληνισμού και να αποτιμήσετε το φιλελληνισμό ως κίνημα.

Οι Φιλέλληνες

Επιγραμματικός είναι ο χαρακτηρισμός του φιλελληνισμού από τον Γερμανό ιστορικό *Mendelssohn Bartholdy*. «ο φιλελληνισμός, γράφει, είχε γίνει μια δύναμη. Ισοπέδωσε τις μέγιστες πολιτικές αντιθέσεις και ένωσε τα εχθρικά πολιτικά κόμματα σ' ένα κοινό ενθουσιασμό. Επέδρασε, όπως συνήθως ενεργούν μόνο τα θρησκευτικά κινήματα: γκρέμισε τους μεσότοιχους των κοινωνικών τάξεων και των εθνικών συνειδήσεων. Με τους αριστοκράτες πήγαν οι πληβείοι χέρι με χέρι, αρμονικά, ως προς αυτό το ζήτημα, με τους ριζοσπάστες οι συντηρητικοί, με τη γερμανική νεολαία και τους Γερμανούς σοφούς οι Γάλλοι νομιμόφρονες, όπως ο Chateaubriand, ο Richelieu και ο Villèle. Παντού ονειρεύονταν τη «ματοβαμμένη ορφανή του ευρωπαϊκού πολιτισμού» (δηλαδή την Ελλάδα). Αλλά ο ενθουσιασμός τότε μόνο θα είχε σημασία, όταν θα υψωνόταν πάνω από τον λόγο, για να γίνει πράξη. Και πραγματικά ο φιλελληνισμός θ' αποκτούσε όχι μόνο πιστούς από όλες τις κοινωνικές τάξεις και τα έθνη, αλλά και τους αποστόλους και τους μάρτυρές του... Μάταιες ήταν οιαπαγορεύσεις της αστυνομίας και των κυβερνήσεων, μάταια νουθετούσε η στοχαστική φρόνηση μερικών «γέροντων», μάταια ακόμη

κουνούσε αποδοκιμαστικά το ολύμπιο κεφάλι του ένας Goethe. Είχε πια ξυπνήσει ο πόθος για μια μεγάλη παγκόσμια επιχείρηση. Σταυροφορικές ιδέες κυκλοφορούσαν σε όλο τον κόσμο».

Ο φιλελληνικός αυτός ενθουσιασμός ήταν γενικός, έγινε «θρησκεία της νεότητας και των γερατειών», κατά την έκφραση του ιδίου Γερμανού ιστορικού. «Ελληνομανία» την ονομάζει η αυστριακή κατασκοπεία και τους φιλέλληνες «ελληνομανείς», επισημαίνοντας ιδίως την κίνηση του Αμβούργου.

(Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία Νέου Ελληνισμού*, Ε', σελ. 576-77)

Ο κίβδηλος φιλελληνισμός

Εκτός από τους ιδεολόγους που στρατολογούνταν στα φιλελληνικά κέντρα, καταγράφονταν και τυχοδιώκτες, καθυστερημένοι πλανόδιοι ιππότες, που έφταναν στην Ελλάδα τελείως άποροι, όπως π.χ. ορισμένοι στο Αμβούργο, που ήλπιζαν να κάνουν την τύχη τους στην ξένη χώρα, να πάρουν παράσημα, μεγάλους βαθμούς και διπλώματα. Γι' αυτούς η Ελλάδα ήταν η χώρα με το ένδοξο παρελθόν, αλλά και με το άγνωστο και γεμάτο υποσχέσεις μέλλον. Αγανακτισμένος αγνός Αμερικανός φιλέλληνας, ο Jarvis, λέγει, ότι είχαν κατεβεί στην Ελλάδα με την πρόφαση να τη βοηθήσουν, αλλά στην πραγματικότητα από επιθυμία να διαφημιστούν οι ίδιοι, να βοηθήσουν τους εαυτούς των και να ικανοποιήσουν τα συμφέροντά τους. Ντρέπεται και ο φίλος του συμπατριώτης Miller για λογαριασμό αυτών που ζητούν χρήματα. Πάντως, απ' όποιες ιδέες και αν εμπνέονταν οι νέοι αυτοί αξιωματικοί, υπαξιωματικοί, οπλίτες, φοιτητές κ.λ.π., γεγονός πρέπει να θεωρηθεί, ότι πολλοί ονειρεύονταν να κάνουν στο έδαφος της κλασσικής Ελλάδας μια σταδιοδρομία που η πατρίδα τους τους την αρνούνταν. Όλοι τους όμως συγκινούνται με την ιδέα ότι ένας σκλαβωμένος από αιώνες λαός θέλει ν' αποκτήσει την ελευθερία του, ότι αγωνίζεται ακόμη και για τη ζωή του, καθώς και για την τιμή των γυναικών και των παιδιών του. Και το θεωρούν τιμή τους να πολεμήσουν για μια υπόθεση τόσο δίκαιη και ευγενική.

(Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία Νέου Ελληνισμού*, ΣΤ', σελ. 993)

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Β2

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

α. Να εξηγήσετε τους λόγους της μεταστροφής της Γαλλίας και της Αγγλίας μετά την επάνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου.

Μονάδες 13

β. Να επισημάνετε τα σφάλματα και τις παραλείψεις της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας.

Μονάδες 12

Η στάση των ξένων Δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1919-1922.

Μόνον την 22αν Μαρτίου 1922 (νέο ημερολόγιο) κατωρθώθη η σύγκλησις αυτή, (διάσκεψη του Παρισιού), αλλ' υπό περιστάσεις, αληθινά δυσμενείς, δια την Ελλάδα.

Η Γαλλία ήδη είχε υπογράψει, από του Οκτωβρίου 1921, την οριστικήν συνθήκην με τον Κεμάλ και δεν απέκρυπτε πλέον από την Αγγλική Κυβέρνησιν τας υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι του Κεμάλ, όπως επιδιώξη ριζικάς μεταρρυθμίσεις της Συνθήκης των Σεβρών. Ο γαλλικός τύπος εξ άλλου είχε ξεσπαθώσει υπέρ των Τούρκων. Και η γαλλική κοινή γνώμη είχε καταληφθή από ένα αδικαιολόγητον και ανεξήγητον φιλοτουρκισμόν.

Ως προς την Αγγλίαν, αυτή απέδιδε τον αναβρασμόν των Ινδιών, που ήτο τότε πολύ εγάλος, εις την παράτασιν του Μικρασιατικού πολέμου και εν γένει εις την στάσιν που ετήρει αυτή στην Ανατολή. Επίστευεν επομένως η Αγγλική Κυβέρνησις, ότι η ταχεία συνομολόγησις της ειρήνης απετέλει εθνικήν ανάγκην. Αυτά είχε δηλώσει εις την Βουλήν των Λόρδων ο Υπουργός των Εξωτερικών Κώρζον.

Αλλ' η Αγγλική Κυβέρνησις, για να επιτύχει την ειρήνην, είχε στα χέρια της ένα δυνατό όπλο, που της το έδωσεν η Ελληνική Κυβέρνησις όταν εις αυτήν ενεπιστεύθη την όλην Ελληνικήν υπόθεσιν. Δεν είχε παρά να περιορίση τας ελληνικάς αξιώσεις και η ειρήνη θα συνωμολογείτο.

(Κ. Ζαβιτζιάνου, *Αναμνήσεις...*, Β', σελ. 127-128)

Το μέτωπο έπειτα από λίγο έχει διασπαστεί. Το Α' σώμα στρατού αναγκάζεται να εγκαταλείψει το Αφιόν Καραχισάρ. Ακολουθούν την υποχώρηση οι Έλληνες και οι Αρμένιοι, αναστατώνοντας τη συνοχή των δυνάμεών μας. Μέσα σ' αυτή τη σύγχυση χάνεται ο μοναδικός ασύρματος του Α' σώματος στρατού με αποτέλεσμα να μην έχει τα μέσα να επικοινωνήσει με τη Στρατιά. Κι ενώ δεχόταν τις επιθέσεις του κύριου όγκου του τουρκικού στρατού, το Β' σώμα δεν έσπευδε να το ενισχύσει περιμένοντας διαταγές από τη Σμύρνη. Ο Κεμάλ διεύθυνε οπτικά τη μάχη και ο Χατζανέστης από απόσταση 500 σχεδόν χιλιομέτρων. Ο αντιστράτηγος Σπυρίδωνας γράφει: «Ομολογουμένως τοιαύτη σκανδαλώδης εύνοια προς τον Μουσταφά Κεμάλ δεν ήτο ποτέ δυνατόν να ευχηθή, ουδέ κατ' όναρ* να φαντασθή ούτος δι' εαυτόν και δια τον στρατόν του!».

(Δημ. Φωτιάδη, *Ενθυμήματα*, τομ. Α', σελ. 203)

*ουδέ κατ' όναρ=ούτε στ' όνειρό του.

Απαντήσεις Θεμάτων

Θέμα 1^ο:

Α.1.1. Σχολικό βιβλίο σελ. 141-142 «Την εξωτερική πολιτική χειριζόταν ... και για οικονομική ενίσχυση του»

Α.2.1. Σχολικό βιβλίο σελ. 111- 117 «Η μικρασιατική καταστροφή δημιούργησε ... των ελληνικών στρατευμάτων από την Ανατολική Θράκη»

Θέμα 2^ο:

Α.2.1. α. Παλινόρθωση: σελ. 116 «Όταν νικήθηκε οριστικά ο Ναπολέοντας ... έγινε η Παλινόρθωση»
β. Μεγάλη Ιδέα : σελ 250 «Οι πολίτες του ελεύθερου κράτους ένιωθαν ...(Αιγαίο, Στενά, Εύξεινος)»

γ. Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ: σελ. 266 Στην κορυφή του ΟΗΕ , «υπάρχει ένα είδος διευθυντηρίου(δικαίωμα αρνησικυρίας –veto)

Α.2.2. α. Λ β. Σ γ. Σ δ. Λ ε. Σ

Θέμα 3^ο:

«Η πηγαία εκδήλωση συμπαράστασης από την κοινή γνώμη ...(σελ. 120) ... ηθικές και πολιτικές».

Ο φιλελληνισμός υπήρξε κίνημα κυρίως ευρωπαϊκό, αλλά και γενικότερο. Πιο μαζικά εκδηλώθηκε στη Κεντρική και Δυτική Ευρώπη: Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία. Στη Νότια και Ανατολική Ευρώπη: Βαλκανικές χώρες, Ρωσία, Πολωνία». Ήταν μία δύναμη, σύμφωνα με τον Γερμανό ιστορικό, Μέντελσον – Μπαρτόλδν, που κατάφερε να εξομαλύνει πολιτικές αντιθέσεις, να συμφιλιώσει πολιτικές παρατάξεις και να καταργήσει στεγανά κοινωνικών τάξεων και φραγμούς εθνικών συνειδήσεων. «Με τους αριστοκράτες πήγαν οι πληβείοι χέρι με χέρι, ... με τους ριζοσπάστες οι συντηρητικοί, με τη γερμανική νεολαία και τους γερμανούς σοφούς οι Γάλλοι νομιμόφρονες, όπως ο Chateaubriand, ο Richelieu και ο Villele». Ο φιλελληνικός αυτός ενθουσιασμός ήταν τόσο γενικός, ώστε να χαρακτηριστεί από την αυστριακή κατασκοπεία ως «ελληνομανία».

Στις περισσότερες περιπτώσεις τα κίνητρα των φιλελλήνων, που αρκετοί από αυτούς συμμετείχαν ενεργά στην Επανάσταση, ήταν αγνά. «Πρώτα ο θαυμασμός για την κλασική Ελλάδα ... (σχολ. βιβλίο σελ. 122) ... ως το Διαφωτισμό». Οι φιλέλληνες συγκινημένοι από τον ξεσηκωμό των σκλαβωμένων Ελλήνων εναντίον του βάρβαρου δυνάστη τους, αισθάνονταν ως ιερό καθήκον και τιμή τους να πολεμήσουν στο πλευρό τους. Έπειτα, ένα άλλο αίτιο ήταν ο θαυμασμός για τα επιτεύγματα των Ελλήνων. Επίσης ο αποτροπιασμός για τις τουρκικές ωμότητες σε βάρος της «ματοβαμμένης ορφανής του ευρωπαϊκού πολιτισμού», κυρίως σε βάρος άμαχων στην Κων/λη το 1821, στη Χίο το 1822. Ο

γερμανός ιστορικός αφήνει να εννοηθεί ότι πέρα από αυτή τη συμπάθεια και τον αναμφισβήτητο θαυμασμό για την κλασική Ελλάδα, λανθάνει (υποκρύπτεται) και η πολιτική διάσταση της στάσης των φιλελλήνων που έβλεπαν την Ελληνική Επανάσταση μέσα από τα πρίσμα της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού που πολεμούσε την Ιερή Συμμαχία και τις μεθόδους της και ευνοούσε κάθε αγώνα για λευτεριά. «Στην τελευταία αυτή περίπτωση ... (σελ. 122) ... ή πολιτικών».

Δεν έλειψαν βέβαια και τα περιστατικά τυχοδιωκτισμού, όπως συμβαίνει σε όλα τα μαζικά κινήματα. Υπήρξαν φιλέλληνες που προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τις περιστάσεις, ώστε να πετύχουν τους προσωπικούς τους στόχους. Παρακινημένοι, λοιπόν, από μια «σταυροφορική» διάθεση, ήρθαν στην Ελλάδα με την προσδοκία να κερδίσουν δόξα, χρήματα, βαθμούς και αξιώματα. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο δεύτερο κείμενο, «πολλοί ονειρεύονταν να κάνουν στο έδαφος της κλασικής Ελλάδας μια σταδιοδρομία που η πατρίδα τους τους την αρνούταν». Υπήρξαν και άλλοι που ήρθαν στην Ελλάδα – κυρίως ύστερα από το 1823-24 – ως πράκτορες ξένων συμφερόντων, οικονομικών ή πολιτικών. Παρόλαυτα, όμως, οι περισσότεροι φιλέλληνες γενικώς κινήθηκαν από γνήσια αισθήματα συμπάθειας και προσέφεραν υπηρεσία θετική στους Έλληνες άμεσα και έμμεσα.

«Βέβαια από ελληνικής πλευράς ... (σελ. 122 – 123) ... εγκαταστάσεις για τον Τύπο της εποχής».

Η συμβολή του φιλλεληνισμού συνοψίζεται στην οικονομική ενίσχυση του αγώνα (αποστολή κυρίως χρημάτων, όπλων και άλλων εφοδίων, προσωπική συμμετοχή στον αγώνα και σε αρκετές περιπτώσεις αυτοθυσία. Επίσης ως ηθική ενίσχυση, με τον τύπο και με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (ποίηση, θέατρο, ζωγραφική). Η τελευταία παράμετρος συνέβαλε στην κινητοποίηση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης που κατέληγε να είναι ενίσχυση διπλωματική.

Θέμα 4^ο:

Α) Μέσα στο κείμενο του Κ. Ζαβιτσιάνου περιγράφεται το κλίμα μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαρτίου 1922 η Διάσκεψη του Παρισιού για το Μικρασιατικό Ζήτημα. Αναλύονται οι λόγοι για τους οποίους οι μέχρι πρότινος συμμαχικές χώρες της Ελλάδας μεταστρέφουν την πολιτική τους προς όφελος της κεμαλικής Τουρκίας, μετά την επάνοδο στο θρόνο του Κωνσταντίνου. «Η Γαλλία βρίσκεται σε οξύτατο ... (σελ. 96 – 97) ... τουρκικής αστυνομίας». Τη φιλοκεμαλική διάθεση των ιθυνόντων της γαλλικής πολιτικής φαίνεται να ενστερνίζεται και ο γαλλικός λαός.

Οι οικονομικοί κύκλοι του Λονδίνου ανησυχούν για τις εξελίξεις αυτές και αρχίζουν να προσανατολίζονται και αυτοί προς το κεμαλικό καθεστώς, επιθυμώντας να διασφαλίσουν την παρουσία τους σε μία μελλοντική υπανάπτυκτη κεμαλική Τουρκία. Σύμφωνα με τους Άγγλους πολιτικούς ο πόλεμος στη Μικρά Ασία δυσχέραινε την παρουσία της στις Ινδίες, καθώς, όπως πίστευαν, ο αναβρασμός στην περιοχή οφειλόταν στην παράταση του πολέμου. Έτσι, θεωρούσε αναγκαία τη σύναψη ειρήνης ανάμεσα στα δύο μέρη. Παρ' όλα αυτά «η αγγλική κυβέρνηση δεν στρέφεται ανοιχτά υπέρ της Τουρκίας ... (σελ. 97) ... της Εγγύς Ανατολής».

Β) Το δεύτερο κείμενο του Δημ. Φωτιάδη αναφέρεται στην τελική επίθεση του Κεμάλ κατά των ελληνικών θέσεων (13/26 Αυγούστου 1922) στην περιοχή του Αφιόν Καραχισάρ. Από το ρήγμα που δημιουργείται διοχετεύεται ο κύριος όγκος των τουρκικών δυνάμεων που κατευθύνεται προς τη Σμύρνη. Επειδή το σχέδιο άμυνας ήταν ανεπαρκές, ο ελληνικός στρατός υποχωρεί με άτακτη φυγή προς τα παράλια. Κατά την υποχώρηση επικράτησε σύγχυση, με αποτέλεσμα να χαθεί ο ασύρματος του Α' σώματος στρατού και να χαθεί μ' αυτόν τον τρόπο κάθε δυνατότητα επικοινωνίας με τη Στρατιά. Επιπροσθέτως, το Β' Σώμα δεν έσπευδε να το ενισχύσει περιμένοντας διαταγές από τη Σμύρνη. Ακόμη, σε αντίθεση με τον Κεμάλ που ήταν παρών στη μάχη, ο στρατηγός του ελληνικού στρατού, Γεώργιος Χατζηανέστης, ήταν πολύ μακριά από το πεδίο της μάχης. Όλα αυτά τα σφάλματα και οι παραλείψεις της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας συντέλεσαν ώστε να μην υπάρξει σωστή καθοδήγηση των ελληνικών δυνάμεων τις τελευταίες κρίσιμες στιγμές και κατά την υποχώρηση μεγάλα τμήματα στρατού με τους αξιωματικούς τους να αιχμαλωτιστούν από τους Τούρκους.

(Προαιρετικά ως επίλογο «Ενώ το μέτωπο είχε οριστικά καταρρεύσει ... (σελ. 103) πολλοί εξοντώθηκαν»).